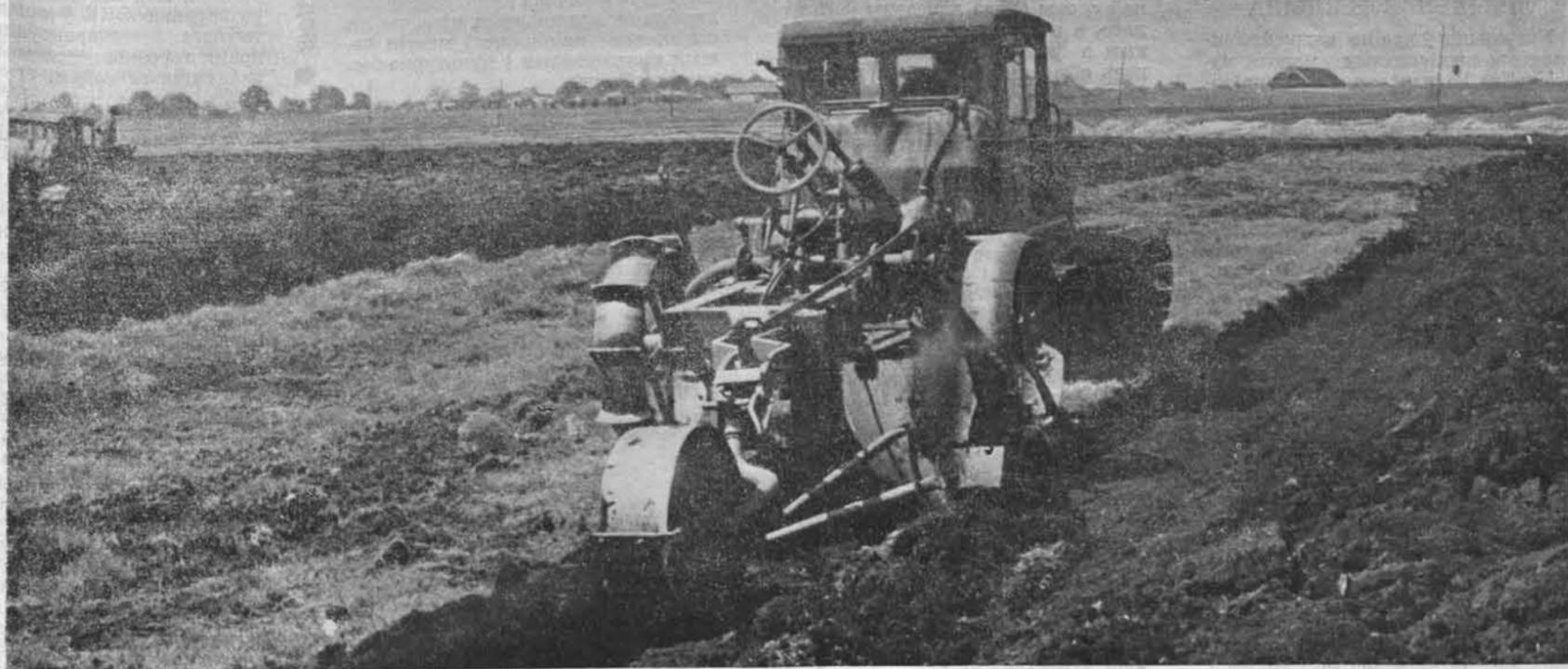

Голас Рафзімы

Удзяленне па факсфакту
МІНСК ІСП
Краснаармейская 9
Бюлетэнька ім. Леніна

№ 17 (1228) КРАСАВІК 1972 г. Выхадне Беларускага Таварыства па Культурных сувязях з суайчыннікамі за рубяжом Год выдання 17-ты Цана 2 кап.

ДВА КОЛЕРЫ ВЯСНЫ

ПА АБСЯГАХ Беларусі кроцьчыць вясна. Свой жыццесцярджалны марш яна пачала сёлета незвычайна. Яшчэ ў пачатку сакавіка снягі, і да таго небагатыя, раптам пачамнелі і бездапаможна аселі пад сонцам, а ў палях скрозь сталі відаць праталіны. Праўда, зіма яшчэ колькі разоў спрабавала ўзяць рэванш, але дарэмна. Пачатак вясны, як заўсёды, упрыгожвае сельскія краявіды двума новымі колерамі. Гэта — аksamітная зеляніна азімаў, якая, ледзь сышоў снег, прагна пацягнулася да сонца, і цёмна-буры колер толькі што ўзараных палеткаў. Усюды — варта толькі выйсці за вясковую аколіцу — вы убачыце гэта спалучэнне вясновых фарбаў, якое радуе вока. І тым больш прыемны барвы нашых палёў, што яны красамоўна сведчаць аб паспяховым пачатку гарачай і адказнай для хлебарабаў краю пары — вясновай сяўбы.

Сёлета беларускія хлебарабы вырашылі атрымаць па 24 цэнтнеры збожжавых з гектара і давесці валавы збор зерня да 6 мільёнаў тон. Напамнім нашым чытачам, што летась мы сабралі па 21,4 цэнтнера збожжавых з гектара, а валавы намалот зерня склаў 5,4 мільёна тон.

На тое, каб паспяхова здзейсніць намечанае, накіраваны зараз усе сілы земляробаў. Памятаючы, што вяснаві дзень год корміць, механізатары калгасаў і саўгасаў задаліся зтай завяршыць сяўбу ранніх каласавых за пяць-шэсць рабочых дзён, каб не страціць ні кроплі каштоўнай вільгаці. Гэтак жа хутка, за восем-дзесяць дзён, мяркуецца правесці пасадку бульбы і цукровых буракоў.

Кожная гаспадарка загадзя склала дакладны план вясновых работ, каб найбольш прадукцыйна выкарыстаць наяўную тэхніку. Былі ўлічаны гідралагічныя асаблівасці кожнага поля, удакладнены распарадак рабочага дня механізатараў, да хвілін распісаны графікі работы ўсіх трактараў і абслугоўваючых аўтамашын.

Дарэчы, сёлета беларускія хлебарабы добра забяспечаны сучаснай пасяўной тэхнікай. Толькі за мінулы год сельская гаспадарка рэспублікі атрымала 5 тысяч новых трактараў, парк якіх цяпер складае больш за 80 тысяч машын.

Сёлета шырока выкарыстоўваюцца складаныя агрэгаты, якія за адзін праход робяць некалькі відаў апрацоўкі глебы.

Адначасова з сяўбой яравых у глебу ўносіцца грануляваны суперфасфат. На-

огул, на палі ўносіцца вялікая колькасць усіх відаў угнаенняў: у сярэднім па 200—250 кілаграмаў дзёночага рэчыва азоту, фосфару і калію на гектар. Такого высокага агрэгатаўнага ўзроўню сяўбы беларускае поле не ведала яшчэ ніколі!

А чым мы засяваем гэтыя мільёны гектараў добра падрыхтаванага ворыва? Структура збожжавых палёў рэспублікі таксама змянілася ў параўнанні з леташняй. Лічыцца, што колькасць ворывных зямель у Беларусі аптымальная. Для далейшага росту ўраджаю трэба паляпшаць гатункі сельскагаспадарчых культур і ўдасканалваць прапорцыі паміж плошчамі іх пасеваў. Сёлета мы высяваем значна больш ячменю — высокаўраджайнай ва ўмовах Беларусі культуры. Павялічана таксама доля азімай пшаніцы. 94 працэнты ўсіх відаў пасяўных матэрыялаў — самага высокага класу.

У пачатку красавіка наш карэспандэнт пабываў у калгасе «Чырвоная зорка» Іванаўскага раёна. Тут, як і наогул на Брэстчыне, сяўбу пачалі яшчэ ў канцы сакавіка. Адрозна на тарфяніках, а потым на асноўных глебах. Большасць з 940 гектараў, адведзеных калгасам пад зерневыя, былі ўжо засяяны. Перасяяны

таксама тыя гектары азімых, якія загінулі зімой.

Лепшыя работнікі на сяўбе — самыя паважаныя людзі ў вёсцы. Іх праца адзначаецца не толькі павышанымі рэцэнкамі. Прадугледжана цэлая сістэма маральнага стымулявання, імёны перадавікоў становяцца вядомымі ўсім аднавяскоўцам і нават далёка за межамі раёна. Таму не інакш, як героямі, называюць цяпер у Дастоеве, цэнтральнай сядзібе калгаса, сеяльчыкаў Максіма Доўгага, Соф'ю Вальнец, Надзею Давыдзюк, трактарыстаў Паўла Ткачука, Аляксея і Ананія Каральчукоў. За змену яны выконвалі на сваіх агрэгатах па паўтары-дзве дзённыя нормы. Такая высокая прадукцыйнасць працы сведчыць, што калгасныя механізатары добра разумеюць, што ад вынікаў іх работы залежыць не толькі ўласны дабрабыт кожнага, але і ў цэлым дабрабыт краіны.

...Два колеры вясны. Непрыкметна прабяжыць стракаты май, адгрыміць наваліцамі чэрвень, адыйдзе спякотны ліпень — і абодва гэтыя колеры злучацца ў адзіны, залацісты колер багатага ўраджаю. Беларуская ніва шчодро адплаціць хлебарабам за іх руплівую працу.

Яны ўзніклі на карце рэспублікі зусім нядаўна. Салігорск, Светлагорск, Новалуккомль, Наваполацк, Белаазёрск, Жодзіна — гарады, біяграфія якіх налічвае не больш дзесятка гадоў. Падобнымі іх робяць не толькі сучасны знешні выгляд, шырокія вуліцы, вялікія дамы са светлымі, прасторнымі пакоямі і нават не ўзрост іх жыхароў — у большасці гэта моладзь. Падобная гісторыя ўтварэння ўсіх шасці гарадоў. Штуршком для іх развіцця паслужылі буйныя прамысловыя аб'екты, якія пачалі будаваць або на месцах разведаных карысных выкапняў, або проста ў эканамічна выгадных раёнах Беларусі. У Салігорску, Наваполацку, Новалуккомлі, Белаазёрску і іншых гарадах разам з беларусамі працавалі украінцы, рускія, грузіны — людзі многіх нацыянальнасцей нашай савецкай Радзімы. Сёння мы друкуем фотарэпартаж аб адным з такіх гарадоў — Салігорску [здымак уверсе]. Тут жа пабудаваны тры буйнейшыя ў краіне калійныя камбінаты і ўзводзіцца чацвёрты. На іх ужо здабыта больш за сто мільёнаў тон сільвініту. У гэтым дасягненні ёсць немалая доля працы і тых шахцёраў, якіх вы бачыце на другім здымку. Слесар М. САМУСЕВІЧ і памочнік машыніста камбайна М. КІСЕЛЬ — беларусы, электраслесар Ул. ДЗМІТРЫЕУ — рускі, Г. ТАМБАДЗЕ прыехаў з Грузіі, а М. КРУПАДЗЕР — з Украіны. Аднак Салігорск — гэта не толькі капры руднікоў, а яшчэ і выдатны архітэктурны ансамбль, палацы культуры. У адным з іх, палацы культуры шахцёраў, зроблены два ніжнія здымкі.

Фота А. НИКАЛАЕВА.

Фота А. НИКАЛАЕВА.

СЛУХАЮЦЬ ПРАЎНУКІ ДЗЕДА

Сям'я Каленіка Гузава сама явялікая ў нашай вёсцы. Адзінаццаць сыноў і дачок выгадавалі Каленік Барысавіч і Ефрасіння Дзянісаўна. Сам Каленік Барысавіч яшчэ бадзёры, рухавы, хоць мінула яму ўжо 97 год і нямаюць цяжкіх дарог было ў яго жыцці. Як усе людзі, якія многа бачылі ў жыцці, ён любіць раскаваць, успамінаць мінулае. А мы рады яго паслухаць...

Цяжка ўявіць сабе, якой была да рэвалюцыі наша вёска Шыхаў, што прытулілася да Дняпра. Надзелы неўрадлівай зямлі не маглі пракарміць сялян, і яны наймаліся ў палігоны. У адзін са сплывных сезонаў не вытрымаў Барыс Гузаў — бацька Каленіка, зваліла яго хвароба. Гаспадар нічога не хацеў прызнаваць, прымусяў палігона заплаціць яму доўг. А дзе ўзяць грошай? Давялося прадаць каня. Сям'я стала яшчэ цяжэй, канчаткова страціў і без таго падарванае непаспешнай працай здароўе Барыс Гузаў. Памёр, пакінуўшы жонку з дзецьмі. Не паспела ўдава аплакаць мужа, як здарыўся ў вёсцы пажар, згарэў дом Гузавых. Сям'я пайшла жабраваць...

Вось такое невясёлае дзяцінства было ў нашага Каленіка Барысавіча. Юнацтва таксама не лепшае: забрылі яго ў салдаты царскай арміі на пяць год, а потым, вярнуўшыся дадому і не маючы кавалка зямлі, ён працаваў у памешчыка.

Затое калі прагрэмела Кастрычніцкая рэвалюцыя, выйшаў Каленік Гузаў у людзі. У калгас яго сям'я ўступіла першай. Каленік Барысавіч сярэў хлеб, даглядаў статак, будаваў дамы і кароўнікі — усюды спорылася работа ў яго спрытных, умелых руках. Перад самай вайной працаваў у калгасе ўжо і дзевяць дзяцей Каленіка і Ефрасіні Гузавых. Двое вучыліся ў школе.

На фронт абараняць Краіну Саветаў Каленік Барысавіч праводзіў трох сыноў і двух унукаў. Сам пагнаў на ўсход, ратуючы ад фашыстаў, калгасны статак.

Смерцю героя загінуў пад Ржэвам Фядос Гузаў. Інвалідам вярнуўся Пётр. Быў цяжка паранены і трэці сын — Аляксандр. Але падцягнуліся, падраслі малодшыя дзеці Каленіка Барысавіча, завялі сем'ю. Быццам маладая дуброва, падняліся ўнукі і праўнукі вакол старога, радуючы яго сэрца сваімі поспехамі, сваім шчаслівым лёсам. Трыццаць сем унукаў, сорак праўнукаў і дзевяць прапраўнукаў мае Каленік Барысавіч. Сярод іх сем афіцэраў Савецкай Арміі, шэсць эа-тэхнікаў, дзевяць аграномаў, пяць інжынераў, дванаццаць настаўнікаў, чатыры ўрачы і адзін ветурач. Ёсць знатныя жывёлаводы і паляводы ў мясцовым калгасе «Праўда» з сям'ю Каленіка Гузава, ёсць механізатары і будаўнікі.

Была некалі наша вёска Шыхаў невялікім цёмным пасёлкам. А цяпер расцягнулася га-лоўная вуліца на добрыя тры кіламетры ўздоўж Дняпра. І стаяць на ёй цагляныя, высокія дамы. У адным канцы вуліцы — цагляны завод, у другім — калгасныя фермы, сярны, млын, электрастанцыя. Ёсць у нас свой клуб з бібліятэкай, школа, магазін, медпункт. Звычайным становіцца водаправод, усё больш газавых пліт у дамах. І таму што жыве ў нашай вёсцы сведка мінулага — Каленік Гузаў, таму што чуем мы ад яго праўдзівыя расказы аб тым, як будавалася новае жыццё ў нашым Шыхаве, яшчэ даражэй, яшчэ прыгажэй здаецца мне мая родная вёска.

Н. ГУЗАУ,
электрамэнтёр калгаса «Праўда» Жлобінскага раёна.

РАДУЦІЧЫ БУДУЮЦА

Вёска Радучычы — адна з самых старадаўніх у Асіповіцкім раёне. Сама назва яе гаворыць аб многім. У пачатку васьмнацатага стагоддзя тут ішлі баі паміж рускімі войскамі і шведскімі заваёўнікамі. На кургане стаялі рэдуты, умацаваныя рускіх. Аб гэтым сведчаць знойдзеныя ў зямлі прадметы, якія адносяцца да таго перыяду.

Многае на сваім вяку бачыла вёска. Вузкія палоскі сялянскіх палёў, неабсяжныя землі памешчыка, беднасць, галечу.

Зусім іншай выглядае вёска зараз. У цэнтры яе ўзвышаецца вялікі прыгожы будынак дома культуры. А крыху далей, на самым беразе Пцічы, — магазін, яшчэ далей — школа-васьмігодка. Ад яе ў рад выстраіліся жыллыя дамы. Яны з'явіліся тут нядаўна. Калгас імя Ульянава, цэнтр якога і ёсць вёска Радучычы, вядзе вялікае жыллёвае будаўніцтва.

Калгас плануе будаўніцтва стالовай, водаправода, поўную тэлефанізацыю вёскі.

В. ДЗЯЦЕЛ.

НАШЫ КАРЭСПАНДЭНТЫ ПАВЕДАМЛЯЮЦЬ

ВЯНОК ПАЛАЦАЎ

Пётр Чэпікаў працуе архітэктарам. Клапатлівая гэта пасада для чалавека, якому пад шэсцьдзесят. Золкай ранняй нетаропка крочыць ён да аўтобуснага прыпынку, едзе ў вёску Яроміна. Тут па яго праекту і пад яго кіраўніцтвам завяршаецца рэканструкцыя палаца культуры.

У свой час гэты палац будаваўся па яго ж, Чэпікава, праекту. Аднак частку з таго, што прадугледзеў архітэктар у першым варыянце, ажыццявіць тады не ўдалося. Не змаглі пабудаваць глядзельную залу задуманай велічыні, падсобныя і касцюмерныя пакоі, стварыць пры палацы спартыўны комплекс, механізаваць сцэну. І тым не менш палац культуры ў

Яроміне быў адзначаны спярша рэспубліканскай, а потым і першай саюзнай прэміямі.

Цяпер калгас імя XXII з'езда КПСС — гаспадарка багатая, вядомая ва ўсёй рэспубліцы. Настаў час зазірнуць і ў ранейшы праект. Аўтар сёння падправіў, дапоўніў. І неўзабаве калгасны палац культуры па-новаму ўпішацца ў вясковую вуліцу. Над будынкам вырас арыгінальнай канфігурацыі другі паверх. У выніку дадалася 200 метраў карыснай плошчы. Стала магчымым стварыць дадаткова да іншых памяшканняў яшчэ і балетную залу, расшыраны вестыбюль, які пры неабходнасці можа служыць залай.

Калі едзеш праз Яроміна, то здаецца, што перасякаеш горад. Грамадскія будынк і жыллыя дамы ўздоўж вясковай вуліцы пабудаваны па сучаснаму, на гарадскі лад:

штатпавярховыя з белай цэглай, з прывабнай арнаментуйкай, арыгінальныя і прыгожыя. Большасць з іх пабудаваны па праектах ці пад кіраўніцтвам Чэпікава.

...У яго бацькі, селяніна з вёскі Чабатовічы, што пад Уваравічамі, дом быў зусім не такі. У цеснай хаце жылі васьмёра дзяцей. Бацька будучага архітэктара Марк Чэпікаў, чалавек амаль што непісьменны, марыў, каб яго дзеці выраслі адукаванымі, і рабіў дзеля гэтага ўсё, што мог. Маладая Савецкая ўлада дапамагла селяніну здзейсніць мару.

Пятро хадзіў у пачатковую школу. Быў выдатнікам, хоць за партай сядзеў толькі да той пары, пакуль за вокнамі ляжаў снег, а як выклёўвалася першая вясенняя трава і аж да позняй восені хадзіў пастушком, дапамагаў бацьку.

Сямігодку Пятро скончыў

у мястэчку Горваль. Працаваў там на бетонна-чарапічным заводзіку, а вечарам працягваў вучыцца. Хутка кемлівага хлопца заўважылі і накіравалі на вучобу ў Гомельскі будаўнічы тэхнікум. Неўзабаве тэхнікум рэарганізавалі, а Пятра паслалі вучыцца ў Мінск, у інстытут.

Праз некалькі год Чэпікаў прыехаў у Рэчыцу з дыпломам інжынера-архітэктара. З таго часу ён будзе жыллё, яслі, школы, палацы культуры. Па яго праектах узводзіліся будынк і саўгасе «Захад», у Васілевічах, Рэчыцы. Вёска Васілевічы ў той час ператваралася ў раённы цэнтр. Школа, Дом Саветаў, дзіцячыя яслі, жыллыя дамы, камбінат мясцовай прамысловасці — усё будавалася па яго праектах.

Самым буйным па тым часе будаўнічым аб'ектам маладога прапраба і архітэктара быў рэчыцкі бальнічны гарадок. Туды аднойчы прыйшоў Чэпікаў-старэйшы, каб пабачыць, чаму вывучыўся яго сын. Стары застаўся зада-

волены: Пётр робіць вялікую справу, якая патрэбна людзям.

У час вайны Пётр Маркавіч быў палкавым інжынерам. Яму і на фронце даводзілася будаваць — масты, пераправы, умацаванні.

Вярнуўся Пётр Чэпікаў у родныя мясціны праз год пасля вайны. Хапала тады спраў у Гомелі, куды ён прыехаў. Цэлыя кварталы ляжалі ў руінах, а людзі туліліся ў бараках і зямлянках. Чэпікаў працаваў начальнікам аддзела капітальнага будаўніцтва спачатку на заводзе «Рухавік рэвалюцыі», потым на фабрыцы «Камінтэрн», быў старшым прапраба і начальнікам будаўнічага ўпраўлення. І вось апошнія дванаццаць гадоў ён будзе ў прыгарадных вёсках.

Растуць вакол Гомеля сельскія палацы культуры. І здаецца, нібыта горад упрыгожваецца цудоўным вянком, які сплечены ўмелымі рукамі архітэктараў і будаўнікоў.

І. КІРЭЙЧЫК.

ПАЛЕССЕ — КРАЙ ЧАРОЎНЫ

РАСКАЗ ПРА ПАЛЕСКІХ УМЕЛЬЦАЎ — БОНДАРАЎ, ТКАЧЫХ І МАЙСТРОЎ
РОСПІСУ, ЯКІЯ ДЗІВЯЦЬ СВЕТ СВАІМ ЦУДОЎНЫМ МАСТАЦТВАМ

САМАЛЕТ ляцеў у Пінск. Пад ім у чыстай паверхні вады, якая морам разліваецца ў гэтую пару года на Палессі, адбіваюцца сонца і белыя пушыстыя аблогі. АН-2 пралятае над пясчанімі выдмамі, што нібы астраўкі выныраюць з вады, над жоўтымі, чорнымі і зялёнымі прамавугольнымі палёў, акаймаванымі люстранымі стужкамі асвальных каналаў, над нізкарослымі лязнякамі і зараснікамі вольхі, танкаствольнымі бярозкамі і соснамі-недаросткамі.

Недзе там, унізе, палескія вёскі — Огава, Моталь, Гарадная, Плешчыцы, Рылавічы. Кожная з іх — нібы асобны цэх вялікай мастацкай фабрыкі, дзе ткуць дзіўнай прыгажосці ручнікі, поцілкі, стольнікі, вырабляюць з белай гліны лёгкія, светлыя, колеру завяўшай травы, гаршкі, глечыкі, дымчатую кераміку, распісваюць па-свойму, па-огаўску кувалы, плятуць з лазы і саломы карабцы і робяць бочкі.

Гэта мастацтва народных умельцаў прыйшло ў наш сённяшні дзень з глыбіні стагоддзяў, старажытнае, але такое гарманічнае і неабходнае, як той распісны керэмічны посуд або драўляная бадзейка, што праляжалі ў зямлі восем стагоддзяў і нядаўна былі знойдзены пры раскопках старажытнага Бярэсця.

Цяжка сёння сказаць, калі ўпершыню чалавек зрабіў рэч, якая служыла не толькі для хатніх патрэб, а задавальняла і яго эстэтычны густ. Вядома толькі, што яшчэ ў перыяд Кіеўскай Русі на Беларусі шырока было распаўсюджана ткацтва з лёну, канпель, воўны, а ў гістарычных дакументах 1448 года ўпамінаюцца вёскі Гарадная і яе славуць ганчары.

Дэкарэтыўнае мастацтва выклікала да жыцця патрэба чалавека акружаць сябе прыгожымі рэчамі. І такой вялікай была гэтая патрэба, што часам самыя звычайныя прадметы сялянскага побыту ва ўмельных руках майстра становіліся сапраўднымі творами мастацтва. Мэтазгоднасць і прыгажосць — вось асноўныя крытэрыі, якімі кіраваўся майстар. Селянін-умалец меў небагаты матэрыял — лён, гліна, лаза, дрэва; ня мудрыя інструменты і прылады — ганчарны круг, нож, кросны; фарбы — шалупінне ад цыбулі, палывыя травы, кара вольхі, дубу, чырвоная гліна, пры дапамозе якіх можна было фарбаваць у чырвоны і чорны колер. І зноў на дапамогу прыходзіла выдумка, умельства майстра. Кожная лінія, кожны ўзор станаўліся не выпадковымі

мі, а адзіна неабходнымі для свайго часу, для данага матэрыялу.

З той пары мінулі стагоддзі, многа разоў мяняліся ідэалы, погляды, эстэтычны густ, часам у мастацтве бралі верх навамодных плыні, але шэдэўры народнай дэкарэтыўнай творчасці па-ранейшаму хваляюць нас, каштоўнасць іх даўгавечная.

У ВЁСКІ Моталь, Огава, Рылавічы едем з дырэктарам Пінскай фабрыкі мастацкіх вырабаў Іосіфам Двараніновічам. Ён паляшук, родам з тутэйшых месц. Некалькі гадоў назад скончыў Мінскі інстытут народнай гаспадаркі і зноў вярнуўся на Піншчыну. Будучы дырэктар аб'ехаў тады не адну вёску, шукаў ткачы, ганчароў, бондараў, рэзчыкаў і прапанаваў ім супрацоўніцтва. Цяпер майстры здаюць свае вырабы на фабрыку, фабрыка забяспечвае іх матэрыяламі.

Амаль пяцьдзесят працэнтаў усёй прадукцыі, вырабленай прадпрыемствам, ідзе на экспарт. Пінскія сувеніры купляюць у Канадзе, Югаславіі, Балгарыі, Польшчы, Злучаных Штатах Амерыкі. Зараз выконваецца спецыяльны заказ для бельгійскай фірмы «Бельсо»: дзве тысячы сталовых камплектаў — абрус і шэсць сурэтак. Матэрыял — лён адбелены і неадбелены. Узор распрацаваны і выкананы пінскімі ткачыкамі Данілюк і Сідарук.

Першая вёска на шляху Пінск — Моталь, дзе мы спыняемся, — Рылавічы.

— Уязджаем у царства бондараў, — азначае быццам між іншым Іосіф Паўлавіч. — Бочкі яны робяць і для прамысловых патрэб, і сувенірна, прыгожа аздобленыя арнаментам.

Вёска вялікая, новая і... сіняя. Акіяніцы і разныя ліштвы хат пафарбаваны ў яркі сіні колер. Расфарбоўка дамоў не характэрна для беларускага дэкару, але тут, на поўдні рэспублікі, напэўна, адчуваецца ўплыў суседкі — Украіны.

У Паўла Корска майстэрня займае палавіну дома. «Гатовыя бочкі здаў раніцай на фабрыку. Зараз толькі пачынаю новую партыю», — адказвае гаспадар на нашу просьбу што-небудзь паказаць.

На дапамогу прыходзіць гаспадыня, якая запрашае на жылую палавіну хаты, дэманструе маслабойку, конаўкі, сальнічку, бочачкі з дрэва, зробленыя мужам у розныя часы.

— Гэта цяпер навучыліся кансерваваць ягады, гародніну, кампоты розныя рабіць. А раней назбіраеш журавін ці брусніц, зальеш вадой у драўлянай

бочцы, і будзе ягада стаяць хоць год, хоць два.

Скрупулёзна, дакладна апрацоўвае Павел Корсак матэрыял для сваіх будучых вырабаў. Шчыльна адна да адной падганяецца клёпка. І не абы якой павінна яна быць, а лепш за ўсё дубовая, і абавязкова добра высушаная, прагрэтая сонцам, абдзёмутая вятрамі, абмытая дажджом.

Павел Корсак ужо гадоў мо, трыццаць бандарыць, Яфрэм Казак — усе пяцьдзесят. Ад апошняга пераняў усе сакрэты сын Аляксей. У Рылавічах жа жывуць патомныя бондары. Старыя яшчэ памятаюць, як рабілі бочкі для польскага каралеўскага двара і на парыжскай кірмашы. Частка іх ідзе на экспарт і зараз.

У ОГАВЕ, у хаце Таццяны Доўгер, якая разам з мужам рабіла і распісвала славуць кувалы, нас чакала расчараванне.

— Няма чаго вам паказаць, — са спачуваннем развела рукамі гаспадыня. — Апошні кувал рабіла на выстаўку ў Маскву. А прыватных заказаў даўно ўжо няма.

На Палессі раней ні адна дзяўчына без кувала, у які ўкладваўся яе пасаг, замуж не выходзіла. Кувалы былі вялікія і цяжкія, абабітыя жалезнымі шынамі, на колцах або розных ножках, з шуфлядамі, каванымі ручкамі і замком. Спачатку іх проста фарбавалі, потым пачалі распісваць.

— Я многа бачыў распісаных кувалаў, — гаворыць Іосіф Двараніновіч. — але ні разу не сустракаў на іх цёмных, шэрых колераў або нават паўтонаў. Фон вечка і сценак звычайна светлы, — зялёны ці блакітны розных адценняў, на якім раскіданы вялікія кветкі, таксама яркія і сакавітыя. Таццяна Міронаўна, як і многія іншыя майстрыхі, нават не наносіць папярэдняга малюнка алоўкам, а, апусціўшы завостраную запалку ў фарбу, акрэслівае контуры кветак, лістоў, якія потым зафарбоўвае пэндзлем. Малюк яна ўпэўнена і свабодна, як прафесійны мастак.

Рэдка цяпер робяць такія кувалы на Палессі. Неяк няёмка адчуваюць яны сябе побач з люстранымі шафамі, дыванамі, тэлевізарамі. Сама хата стала іншай: чыстая, святлоная, з бліскучай фарбаванай падлогай, карункавымі фіранкамі. Нават печ, якая заўсёды займала адно з галоўных месц, ужо не ранейшая, беленая, а абліцаваная бялюткай кафельнай пліткай, як у хаце Вольгі Лукашэвіч з Моталы.

Сапраўдны огаўскі кувал мы ўбачылі толькі ў Моталі. Нам

Вясна на Палессі.

паказала яго Вольга Пташчыц. І яму не знайшлося месца ў пакоі. Ён стаяў у каморы, напоўнены зернем. Кувал быў не новы, дзе-нідзе аблупіўся, але нават пры электрычным святле фарбы зноў зазіхалі, і быццам расправілі свае плясці чырвоныя і фіялетаваыя кветкі.

Кувалы выходзяць з моды. Але не знікае распіс. Брэсцкая фабрыка мастацкіх вырабаў спрабуе выпускаць кувалкі, распісаныя па-огаўску. У Пінску таксама рыхтуюць драўляныя сувеніры, якія будуць распісваць майстры з Огава.

КАЛІ ў мінскім фірменным магазіне «Паўлінка» англійскім мастацтвазнаўцам, якія былі гасцямі беларускай сталіцы, прапанавалі выбраць на памяць сувенір, яны без ваганняў паказалі на мотальскія ручнікі.

Новы час па-свойму пераіначыў старыя звычэй і абрады. Не толькі кувалы становяцца непатрэбнымі, іншы цяпер нявесцін пасаг, іншае само вясельле. Менш тыдня яго ніхто на Палессі не гуляе. Пякуць тут і традыцыйны каравай, такі вялізны, з мудрагелістымі ўпрыгожваннямі — птушкамі, кветкамі, арнаментамі, што часам з печы даводзіцца вымаць цагляны. Бацькі, сваякі, сябры кладуць на каравай грошы, абвешваючы — на паліраваны гарнітур, на тэлевізар, халадзільнік, карову, а часам і на хату, і на машыну.

І толькі адзін звычэй застаецца нязменным — без ручнікоў па-ранейшаму не выходзяць дзяўчаты замуж. Іх у нявесты не адзін, і не два, і нават не дзесяць — а цэлы сувай.

У Моталі мы спыніліся ў хаце Праскоўі Новік. Яна была ў вёсцы першай, чые тканыя вырабы экспанаваліся на міжнародных выстаўках. Сваю працу Праскоўя Каленікаўна любіць да самазабыцця. «Я магу ткаць і дзень і ноч, — гаворыць яна. — Мне ніколі не бывае сумна, я ніколі не стомляюся ад работы. Я і сына навучыла ткаць».

А ўсяго ў Моталі больш за сто ткачы. Калі яны даведа-

ліся, што прыехалі людзі, якія цікавяцца іх работай, у хаце П. Новік стала цесна. Яны неслі і неслі свае ручнікі, поцілкі, абрусы, абрушваючы на нас цэлы патак фарбаў, узораў, усё больш і больш уражваючы сваім дзіўным мастацтвам.

Не, першыя ручнікі, вядома, былі не такімі. Марта Лукашэвіч дастала са дна свайго кувала ручнік, які праляжаў там больш як паўстагоддзя. Чыстыя лянны, бялей снега. Аздаба — толькі некалькі вузенькіх чырвоных палосак на белым полі. Колер прыглушаны, няяркі. Узор жа таўся на неадбеленым лёне. Ручнік пасля гэтага золілі, вымочвалі ў рацэ, зноў золілі, расціралі па траве. Доўга і складана. Але больш за ўсё ўражае гэтая чырвоная палоска. Спачатку здаецца, што яна вышытая, такая гэта тонкая, ювелірная работа.

Вось гэта ювелірнасць, тонкасць, гарманічнасць і вызначваюць мотальскія ручнікі, іх не пераблытаеш ні з якімі іншымі. Міхаіл Ксёндз даўно пакінуў Моталь, многа год пражыў у Канадзе. Але на выстаўцы ў Манрэалі ў Савецкім павільёне сярод мноства экспанатаў адразу пазнаў мотальскія ручнікі, амаль такіх жа, як калісці ткалі яго бабуля і маці.

— Дзядзька казаў, што заплакаў тады, — гаварыла Ганна Данілевіч. — Ён потым да нас прыезджав у госці. Я для яго спецыяльна ткала ручнікі. Павёз у Канаду паказаць.

Час паклаў свой адбітак і на народнае ткацтва. Яно стала больш яркім, маляўнічым, святачным, у свае ўзоры ткачы ўкладваюць больш выдумкі і фантазіі. Яны даўно ўжываюць, акрамя чырвонага і чорнага, жоўты, зялёны, сіні колеры, вельмі ўдала спалучаючы іх у геаметрычных і раслінных арнаментам. Узоры мотальскіх ткачы вельмі падобныя, але кожная з іх уносіць нешта сваё, адметнае, уласцівае толькі ёй.

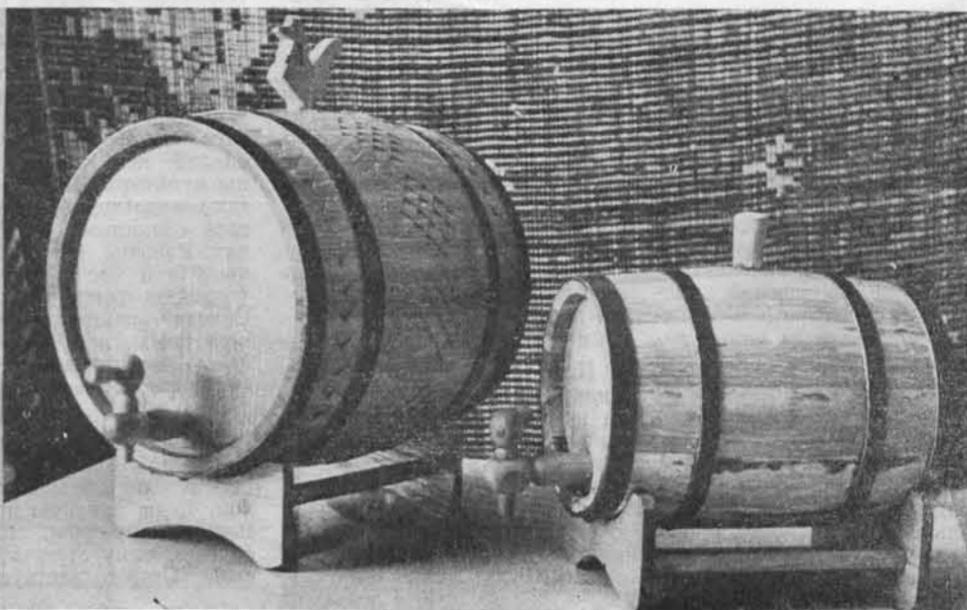
Палескія жанчыны гасцінныя. Яны запрашалі нас у хату, і мы паспелі пабываць у Ганны Новік і Ганны Шакалай, Вольгі Лукашэвіч і Вольгі Пташчыц. Быў будзёны дзень, але іх хаты выглядалі так, быццам гаспадыні чакалі гасцей, і гэта для іх яны развесілі і расклаі свае непаўторныя ручнікі і стольнікі.

ТОЕ, што адбіваецца ў развіцці народных промыслаў сёння, вучоных і мастацтвазнаўцы называюць выбухам, або нават гучным французскім словам Рэнесанс. Так, народнае мастацтва не нараджаецца інтэнсіўна і хутка, атрымлівае новае гучанне, узбагачаецца і ўдасканальваецца. Яно займае самастойнае месца нароўні з творами прафесійных мастакоў.

Дзіана ЧАРКАСАВА.

НА ЗДЫМКАХ: мотальская ткачыца ПРАСКОЎЯ НОВІК; вырабы бондараў з вёскі Рылавічы.

Фота Ул. ДАГАЕВА.

О ТОМ, ЧТО КАЗАЛОСЬ ЛЕГЕНДОЙ

Берды КЕРБАБАЕВ,
народный писатель
Туркменистана,
Герой Социалистического
Труда

Обычное и необычное, как его принимать сегодня, какими категориями оценивать? Нас не удивляет, например, то, что теперь за рубежом уже не по хлопку, каракулю и коврам судят о Советском Туркменистане, а по его машиностроительной продукции, которая поставляется в десятки стран мира. Нет, не удивляет, хотя живут и здравствуют еще много очевидцев прошлого, когда — всего полвека назад — аграрная Туркмения располагала ничтожно мелким, полукустарным производством, не обеспечивавшим даже в малой мере насущных нужд населения.

Нормой туркменской действительности стала зажиточная жизнь, внушительные цифры доходов трудящихся, просторные школы, институтские аудитории, где бесплатно учатся дети, прекрасные клубы и дворцы культуры, где проводит досуг молодежь. Даже люди моего поколения стали забывать дымную кибитку, еле освещенную мигающим светом керосиновой лампы. Тогда достать бутылку керосина было проблемой, часто неразрешимой. А сейчас трудно представить себе эту проблему: недра туркменской земли дают миллионы тонн нефти, миллиарды кубометров газа. Привычно и просто говорим мы сегодня о сотнях миллионов киловатт-часов электроэнергии, вырабатываемой электростанциями республики.

Все, что мы сейчас имеем, сделано руками народа, избившегося от эксплуататоров. При этом мы опирались на бескорыстную помощь

всех народов Советской страны и прежде всего русского. Великий индийский писатель и общественный деятель Рабиндранат Тагор писал в своих письмах из России о развитии промышленности в Советском Туркменистане, о том, что туркменские юноши едут изучать технику «на крупные предприятия Центральной России», о невиданно быстром развитии сельского хозяйства, о большом культурном строительстве в республике. И за каждой строкой этих писем встает естественное удивление человека, который воочию соприкоснулся с необычным. «Они стыдятся, что в такой пустынной стране, как Туркменистан, за шесть лет построено только 130 больниц, — писал Тагор. — Мы не привыкли стыдиться по такому поводу, и потому нам это кажется особенно удивительным».

Не экзотика «Черных песков» влечет ныне в Туркмению туристов из Польши, Франции, Латинской Америки, Югославии, Канады, с Цейлона. Их внимание, в первую очередь, привлекает масштабность экономического и культурного развития республики. А это нужно видеть собственными глазами, чтобы постигнуть, какой гигантский пласт вековой целины поднял за годы Советской власти туркменский народ, ставший полноправным хозяином, вершителем своей судьбы.

Советский строй, советский уклад жизни стали благодатной почвой, на которой расцвели дарования, таланты туркмен. Никому нынче не в новинку, скажем, спектакли Туркменского академического театра драмы, постановки театра оперы и балета, экспозиции картин туркменских художников, выставки книг наших писателей в Москве и за рубежом. А ведь старая Туркмения совершенно не знала театра и изобразительного искусства. Литература ее, замкнутая в узкие национальные рамки, была представлена редкими именами поэтов и не имела ни прозы, ни драматургии.

По уровню высшего образования Туркмения опередила не только страны Востока, но и многие европейские государства. В республике более ста тысяч библиотек, своя Академия наук, десятки научно-исследовательских институтов. И это в крае, где полвека назад на тысячу человек приходилось всего семь грамотных!

Я побывал во многих зарубежных государствах, и мне был понятен глубокий интерес людей, с которыми я встречался, к жизни Советского Туркменистана. Отвечая на вопросы, иногда наивные, но в большинстве доброжелательные, я невольно думал о том, что национальная независимость государства — это еще далеко не все. Для подлинного благосостояния и полного счастья людей нужна прежде всего народная власть, именно та самая власть, которая ныне подняла туркменский народ.

Советскому человеку становится по плечу то, что еще

вчера казалось фантастичной легендой.

Фантастическим подвигом можно назвать, в частности, строительство крупнейшего в мире Каракумского канала. Большие гидротехнические сооружения, а тем более в пустыне, всегда были делом сложным, трудоемким. Достаточно обратиться к истории создания Суэцкого и Панамского каналов. В республике Мали мне с энтузиазмом рассказывали о строительстве восьмикилометровой оросительной канала. Что же после этого следует сказать о почти тысячекилометровой искусственной реке — Каракумском канале, об этом строительстве в центре «Черных песков», где почва раскалена до 80 градусов по Цельсию?

Воды канала ныне орошают 5 миллионов гектаров па-

вса, более 300 тысяч гектаров посевных земель. Едва ли надо подчеркивать, насколько это важно для Туркмении, совсем недавно использовавшей под посевы всего 6 процентов своих земель. Хочу привести слова одного иностранного гостя, побывавшего на канале.

— Я полагал, — сказал он, — что хорошо представляю себе этот канал. Теперь убедился, что воображение отстает от действительности.

Да, дивные дела творят мои соотечественники. Они обрели могучий источник энергии, имя которому — творчество свободного человека, живущего в единой семье братских социалистических наций Советского Союза.

АПН.

На сцене Марийского государственного театра драмы имени Шкетана в Йошкар-Оле успешно идет пьеса «Оборотень» классика эстонской литературы Августа Киюберга. Режиссер спектакля — заслуженный деятель искусств Марийской АССР и РСФСР Сергей Иванов. НА СНИМКЕ: сцена из спектакля.

Фото В. ВОЙТЕНКО.

Я К НІ круці, з якога боку ні глянь, а сучасны свет па вушы патанае ў грахах. Бязбожнікаў разлялося, матэрыялістаў расплазілася столькі, што і ліку ім няма. Ды што бязбожнікі! У лоне самой каталіцкай царквы даюць буйныя ўсходы блюзнерства і распушта. Жарцікі — ксяндзы жаніцца захачелі! Калі такое было? Да чаго ўсё гэта дайдзе? Грэх і сорам!..

Або ў Ватыкане... «Як гэта ў Ватыкане?! — чую я раптоўны вокліч чытача. — Там жа папа! Там самае святае месца на зямлі».

Ведаю, што папа. І нічога супраць яго не маю. А на конт святасці давайце разбярэмся. У Ватыкане ж, акрамя папы, ёсць яшчэ і епіскапы, архіепіскапы, кардыналы, а акрамя іх ёсць яшчэ і радыёстанцыя.

Папа Павел VI выступае з заклікамі абараняць мір, асуджае агрэсію, прапаведуе згоду паміж людзьмі. Гэтыя яго заклікі вітаюць не толькі католікі, але і людзі іншых веравызнанняў, і атеісты. Асобныя ж свяшчэннікі з Ватыкана, якія павінны слухацца папы, як малыя дзеці бацькі, дарваўшыся да мікрафонаў радыёстанцыі, сваім слухачам розум баламуцяць. І тады нячысцік пацірае ад радасці далоні.

Асабліва радуецца рагаты, калі радыё пачынае гаварыць па-беларуску.

13 красавіка (1 чысло, прыкмецеце, якое!) беларускаму ксяндзу трэба было гаварыць па радыё пра добравешчанне. Тама цалкам рэлігійная і папскім энцыклікам адпаведная: добра вешчаць, настаўляць на добро, згоду і пакорлівасць. А вешчаў той ксёндз зусім брыдка. Ён, грэшны, прыкрываючыся імем Хрыста, кінуўся ў палітыку, ды гэтую тухлявую, што рагаты рагатаў, аж антыны радыёстанцыі хі-

сталіся. Ксёндз павёў размову пра «акт 25 сакавіка, благаслаўлены богам».

Тэму пра той «акт» святыя айцы, экс-бургамістры, паліцаі, станкевічы і жукі-грышквічы так зацягалі і зашмальцавалі, што яна мае выгляд не лепшы, чым ануча, якой шмат гадоў карысталіся каля прыпечка. Вось паслухайце.

Летась ватыканскі ксёндз гаварыў пра «жорсткую хва-

ляць цытаты. І так ясна, што з году ў год паяцця тая самая старая, абрыдлая нават для яе выканаўцаў, песня.

Ну дык ці не грэх, скажыце? Некалькі нават грахоў:

1) парушана другая заповедзь, якая забараняе дарэмна ўспамінаць імя госпада бога,

2) гутарка пра добравешчанне выкарыстана для няўключнай антысавецкай

Ксёндз заклікае беларусаў, спадзеючыся на дапамогу бога і заходніх саюзнікаў, карыстацца «фізічнай сілай» у барацьбе з савецкімі ладам. Ксёндз, такім чынам, дзейнічае як здраднік, як злячынца, які жадае беларускаму народу няшчасця і згубы.

15 сакавіка той самы ксёндз, набраўшыся нахабства, пачаў нейкае грызненне аб «практыцы ва ўсіх

Уладзімір БЯГУН

РАГАТЫ РАДУЕЦА І СМЯЕЦА

ФЕЛЬЕТОН

лю вынішчэння беларускіх дзеячоў», а сёлета ён сказаў пра «жорсткую хвалю вынішчэння акупацыйнымі ўладамі свядомых беларускіх дзеячоў»; летась ён з сур'ёзным выглядам заяўляў, быццам «да абвешчання сваёй незалежнасці (гэта значыць той незалежнасці, якую абвешчалі нацыяналісты ў 1918 годзе) беларускі народ быў адзінокай», а сёлета паўтарыў тое самае: «У часе абвешчання незалежнасці Беларусі беларускі народ быў адзінокай, саюзнікаў амаль не было»; летась ён, бедны, цешыўся, што «сёння ж у ліку нашых (чытай: нацыяналістычных, ксяндзоўскіх) саюзнікаў і прыяцеляў ёсць урады шмат якіх вольных дзяржаў», а зараз выказаў тое самае фальшывае задавальненне, улічыўшы, праўда, некаторыя колькасныя змены: «сёння ж у ліку нашых саюзнікаў і сяброў ёсць урады некалькіх вольных дзяржаў».

Не варта далей супастаў-

прапаганды,

3) з-за яўнага гультайства і абсалютнай адсутнасці свежых думак у эфір пушчана летапісання перадача, інакш кажучы, з аднаго тухлага яйка выседжана двое здохлых кураняў,

4) замест прапаведзі аб выратаванні душ ксёндз пачаў падбурхоўваць беларусаў да братазайства.

Назіраючы за такім татальным грэхпападзеннем, рагаты церабіў капітом патыліцу і аж скуголюў ад завальнення.

Першыя тры грахі мяне не цікавяць, з імі няхай ватыканскае начальства разбіраецца. З боскай дапамогай хацу зрабіць аналіз чацвёртага, самага найцяжэйшага, з майго пункту гледжання, граха. Лічу яго найцяжэйшым таму, што за парушэнне другой заповедзі, крывадушша і гультайства, калі нават скласці іх разам, нідзе так строга не караюць, як за здраду радзіме, падбурхоўванне да такой здрады.

дзяржаўных установах так званых сацыялістычных краін», аб якімсьці «жудасным бюракратызме», «фармальнасцях». Наогул, замест таго, каб шчыра маліцца, ён палез не ў сваё, стаў пэцкаць і зневажаць наш лад. Вось тут я і хачу зрабіць заўвагу мансінёрам кардыналам і спадарам правакатарам: скажыце, а якая вам справа да нашых парадкаў? Зусім нядаўна, перад вялікаднем, папа Павел VI ясна і недвузначна заявіў, што «кангрэгацыя для евангелізацыі народаў... кажа ўсім сваім святарам рэспектаваць культуру і звычай кожнага народа, ...забараняе святарам умешвацца ў палітыку». Улічваючы такую дырэктыву, я маю поўную падставу сцвярджаць, што вы, панове, займаецеся дыверсіямі і недазволенай прапагандай, а не сваёй непасрэднай справай.

Летась ватыканскі ксёндз-радыёаматар гаварыў, што «бог благаславіў акт 25 са-

кавіка, і мы ў нашых вызваленчых змаганнях ідзем дарогай дарогай», а сёлета сказаў тое самае, змяніўшы ўсяго некалькі літар: «бог благаславіў акт 25 сакавіка, і мы ў нашых вызвольных змаганнях ідзем дарогай дарогай». Ну і няхай, ідзіце сабе, усё роўна далей рымскіх могілак не зойдзеце. Вашу «вызвольную дарогу» я назваў бы словамі французскага каталіцкага пісьменніка Франсуа Марыяка «дарогай нікуды». Не аб тым я, аднак, хачу сказаць.

Ксяндзы з гэтай грэшнай радыёстанцыі збіраюцца «вызваляць» Беларусь «ад камунізма». А гэта ўжо, шановныя мансінёры, ідзе зусім не ад Евангелія, а ад НАТО, Цэнтральнага разведвальнага ўпраўлення ЗША і іншых абсалютна «свецкіх» службаў і арганізацый. Таму ўнікае гэткае законнае пытанне: чым адрозніваецца радыё Ватыкана ад амерыканскай радыёстанцыі «Свабода», на якой працуюць за долары беларускія здраднікі? Здаецца, нічым. Бо выходзіць такая дзіўная штука: што ў ЦРУ ў галаве, тое ў ватыканскіх ксяндзоў на язык. Для вас такі мой выснаў, вядома, непрыемны, але ж факты ні ў якой сутане не схаваеш — яны вылазяць, як з мяшка шыла.

Як бы там ні было, у перадачах беларускай рэданцыі радыёстанцыі Ватыкана рэлігій, святасцю, дзесяціцю боскімі заповедзямі нават і не пахне. Там па мюнхенскай тэхналогіі вараць антысавецкую злячынную палітыку і закрашваюць яе рэлігійным маргарынам. Таму рагаты, зыркаючы сваімі зялёнымі вачыма на ксяндзоў-правакатараў, задаволена цярабіць замурзаную морду і цешыцца: «Прападае, знікае ўшчэнт святы і чысты каталіцызм, ператвараючыся ў брудную палітыку. Нават у Ватыкане».

[Продолжение.

Начало в №№ 14—16].

На первой сессии ЦИКА были избраны четыре его председателя (по числу объединившихся союзных республик), как и предлагал сделать Ленин: Михаил Калинин (РСФСР), Григорий Петровский (УССР), Нариман Нариманов (ЗСФСР) и Александр Червяков (БССР).

С приветствием съезду выступили от Бухарской народной советской республики Кары-Иолдаш-Булатов, от Хорезмской народной советской республики Сафаев, которые заявили, что сочувствие трудящихся масс их республик всецело на стороне образовавшегося союза.

Это их заявление было встречено аплодисментами всего зала. Далее они выразили уверенность, что в недалеком будущем их народные советские республики превратятся в социалистические советские республики и будут счастливы увидеть себя в среде вошедших в Союз Советских Социалистических Республик.

От Исполкома Коминтерна с приветствием выступил Коларов, заявивший, что этот съезд является событием мировой важности, что Коминтерн с величайшим интересом следит, как образовавшиеся советские республики сплавляются, создадут государство нового типа — Союз Советских Социалистических Республик.

СМЕРТЬ ЛЕНИНА

Через год, 19 января 1924 года, открылся XI Всероссийский съезд Советов, который должен был обсудить проект первой Конституции СССР, подготовленный сессией ЦИКА СССР в июне 1923 года.

Открывая этот съезд, Калинин посвятил первые слова своего выступления Ленину, выразив глубокое сожаление, что Ленин из-за тяжелой болезни вновь лишен возможности быть среди нас на съезде.

Всех нас не покидала еще тогда надежда, что Ленин поборет свою болезнь и вернется к работе. И каким же огромным и неожиданным было свалившееся на нас именно в эти дни тяжелое горе!

...Утром 22 января Михаил Иванович Калинин, открывая очередное заседание съезда, дрожащим от волнения голосом предложил делегатам встать и со слезами на глазах сообщить о смерти Ленина.

Работа съезда была прервана. Удрученные постигшим всех нас тяжелым горем, мы смогли в тот день лишь принять самые неотложные решения: объявить день смерти Ленина — 21 января днем всенародного траура и поручить

президиуму съезда выступить с обращением к народу по поводу смерти Ленина. Накануне похорон, 26 января, состоялось внеочередное траурное заседание второго Всесоюзного съезда Советов, на котором было утверждено обращение «К трудящемуся человечеству», а также приняты постановления о переименовании города Петрограда в Ленинград, о сооружении памятника Ленину, о выпуске собрания его сочинений, а также о создании при ЦИК СССР специального фонда имени Ленина — для оказания помощи беспризорным детям. Съезд решил также сохранить гроб с телом

лика и областях, и другая палата — Совет Национальностей, состоящая из равного количества депутатов от каждой республики. В этой палате должны быть представлены и автономные области — тоже равным, но меньшим (по сравнению с республиками) числом депутатов. Общее количество депутатов в Совете Национальностей — 103 человека.

Несмотря на численную разницу количества депутатов в каждой из палат, ни одна из них не должна превалировать над другой. У каждой из них равные права и полномочия. Все законы союзного государства вступают в силу только

Анастас МИКОЯН,
член Президиума Верховного
Совета СССР, член ЦК КПСС

СОВЕТСКОМУ СОЮЗУ ПЯТЬДЕСЯТ ЛЕТ

Ленина навечно, в специальном Мавзолее, доступном для самого широкого посещения.

Через день после похорон Ленина XI Всероссийский съезд Советов продолжил свою работу и обсудил доклад наркома юстиции РСФСР Курского о проекте Конституции СССР, вносимом через несколько дней на утверждение второго Всесоюзного съезда Советов.

ПРИНЯТИЕ ПЕРВОЙ КОНСТИТУЦИИ СССР

Всероссийский съезд одобрил проект конституции, а 31 января 1924 года на втором Всесоюзном съезде Советов был заслушан доклад секретаря ЦИКА Енукидзе о первой Конституции СССР.

Енукидзе подробно рассказал о всех этапах проработки работы по уточнению и совершенствованию каждой из статей конституции. Особенно подробно он говорил о том новом, что было предложено в ходе обсуждения проекта конституции в союзных республиках. Речь шла о том, чтобы установить в верховном органе Союза ССР двухпалатную систему. Одна палата — Союзный Совет, состоящий из 414 депутатов, избираемых по классовому принципу, пропорционально количеству населения в респуб-

ликах и областях, и другая палата — Совет Национальностей, состоящая из равного количества депутатов от каждой республики. В этой палате должны быть представлены и автономные области — тоже равным, но меньшим (по сравнению с республиками) числом депутатов. Общее количество депутатов в Совете Национальностей — 103 человека.

Несмотря на численную разницу количества депутатов в каждой из палат, ни одна из них не должна превалировать над другой. У каждой из них равные права и полномочия. Все законы союзного государства вступают в силу только

ПРОВАЛИВШИЕСЯ ПРЕДСКАЗАНИЯ

Как «завозились» наши классовые враги, националисты всех мастей и оттенков, белые эмигранты, когда узнали об образовании СССР! Какой только грязи не пытались они вылить тогда на головы большевиков за этот новый для них «подарок»!

Вспомою, какую бешеную активность в связи с этим развил за рубежом один из наших матерых врагов, лидер партии кадетов П. Миллюков. В статье «Юридическая природа СССР» этот образованный и, к слову сказать, далеко не глупый деятель, прославивший к тому же главным идеологическим трубадуром крупной русской буржуазии, буквально лез из кожи, лишь бы скомпрометировать в глазах европейских буржуазных деятелей наше Советское государство, чтобы помешать его признанию и нормализации его отношений с другими государствами.

Захлебываясь от ненависти к Стране Советов, он договорился до того, что начал громко заявлять, будто «СССР как правоспособный юридический контрагент вообще не существует. Любая часть союза может выйти. Текущее образование».

Видите ли, его «возмутило», что любя наша республика может самостоятельно и вполне суверенно решать вопрос о своей государственности, сохраняя за собой право выхода из союза. На этом основании он объявил СССР «текущим», т. е. неустойчивым, нестабильным государственным «образованием», а раз так, так к чему же «признавать» такое «образование», к чему завязывать с ним долговременные связи, к чему с ним вести торговлю!

Ослепленный крайним великодержавным шовинизмом, относясь с недоверием и ненавистью к инородцам, Миллюков не мог и не хотел понять, что ленинская идея о праве союзных республик на выход из СССР, этой «новой федерации», обеспечивает гарантию добровольности вступления в СССР, но вовсе не означает неизбежности выхода из него. Добровольно вступая в СССР, каждая республика исходит из общности своих целей и интересов с интересами и целями всех остальных входящих в СССР республик. А поскольку эта общность из года в год укрепляется, сама жизнь ведет к еще большему укреплению СССР, к расширению и углублению экономических и культурных связей между республиками и в целом к укреплению союзного государства.

Если бы Миллюков дождался наших дней (он умер в начале 1943 года), он воочию убедился бы в том, сколь прочным оказалось это «текучее образование», не только с честью выдержавшее кровавую проверку в годы Великой Отечественной войны, но и вышедшее после этой проверки еще более прочным.

САМООПРЕДЕЛЕНИЕ НАРОДОВ

Вслед за тем, как произошло самоопределение народов, населяющих западные и кавказские районы страны, пришло время самоопределения народов Средней Азии.

Национальное самоопределение народов Средней Азии и процесс образования у них своей государственности в силу специфических трудных условий происходил гораздо сложнее и медленнее, чем в других республиках.

В Средней Азии тогда было три государственных образования: Туркестанская АССР, входящая в состав РСФСР, и эмираты Бухары и Хивы.

[Окончание следует].

ДА 90-ГОДДЗЯ З ДНЯ НАРАДЖЭННЯ Я. КУПАЛЫ

ПАМ'ЯЦЬ АБ ІМ БУДЗЕ ЖЫЦЬ У НАРОДЗЕ

У адным з маляўнічых сквераў Мінска, на беразе Свіслачы, стаіць прыгожы двухпавярховы дом. Гэта — Літаратурны музей народнага песняра Беларусі Янкi Купалы. Ён узняўся на тым месцы, дзе да Вялікай Айчыннай вайны ў невялікім доме каля 15 год пражыў паэт.

У светлым прасторным vestibule музея — скульптура Янкi Купалы. Мяккі, задумны позір паэта сустракае ўсіх, хто прыходзіць сюды. Экспазіцыя музея надзвычай багатая і цікавая. У 10 залах сабрана звыш 700 каштоўных дакументаў, якія даюць поўнае ўяўленне аб жыцці і творчасці аднаго з заснавальнікаў беларускай свецкай літаратуры. Размяшчаецца экспазіцыя на другім паверсе. Тут знаходзіцца каларовае шкляное пано папараці-кветкі — напамінак аб псеўданіме паэта.

Шматлікія рукапісы паэта, тэкставыя матэрыялы, фотаздымкі розных гадоў вяртаюць нас да тых дзён, калі Я. Купала жыў кіпучай творчай дзейнасцю, падпарадкаванай інтарэсам свайго народа, роднай Бацькаўшчыны. Выстаўлены творы Купалы, выдадзеныя на беларускай, рускай, украінскай, чувашскай, туркменскай, грузінскай, армянскай і іншых мовах — аскравае сведчанне таго, якой усенароднай любоўю карыстаецца яго паэзія. Тут жа выданні твораў паэта, якія выйшлі ў Балгарыі, Румыніі, Чэхаславакіі, Венгрыі, Польшчы, Англіі. У пе-

ракладзе твораў паэта на мовы народаў СССР і краін сацыялізма прынялі ўдзел звыш 200 паэтаў. Як бы завяршае экспазіцыю артыкул, напісаны Янкам Купалам з прычыны атрымання ім ордэна Леніна. «Багатай узнагародай адказаў мне народ на мае песні. Я прымаю яе і буду берагчы, як самае запаветнае і дарагое ў свеце».

Музей быў арганізаваны ўрадам рэспублікі і турботамі вернай сяброўкі Купалы, яго жонкі Уладзіславы Францаўны Луцэвіч. Усё, што бацька сёння наведвальнікі, — гэта толькі невялікая частка таго, што можна было б расказаць дакументальна пра Купала. У пакары вайны загінулі унікальная бібліятэка паэта, мэбля, хатнія рэчы, памятныя падарункі песняру і самае каштоўнае — большасць рукапіснай спадчыны. Дзень за днём па крузіцы збіраў Уладзіслава Францаўна ўсё, што належала Янку Купале, што звязана з яго памяццю: рукапісы, кніжкі з аўтографамі, успаміны людзей, якія сустракаліся і блізка ведалі паэта, асабістыя яго рэчы. Музею ўдалося стварыць змястоўную і цікавую экспазіцыю, якая раскрывае жыццё і творчую дзейнасць паэта, яго грамадскую, дзяржаўную і навуковую работу, паказвае выток Купалавай песні, дае шырокую карціну развіцця нацыянальнай культуры савецкай Беларусі. Работа па збіранню спадчыны песняра ідзе і сёння. Навуковыя супрацоўнікі музея ў бясконцых па-

ездках па купалаўскіх мясцінах выяўляюць усё новае, дарагія для нас рэліквіі.

Ажыўлена ў доме Купалы зараз, напярэдадні юбілею народнага песняра. Людзі ідуць у музей, каб бліжэй пазнаёміцца з жыццём і творчасцю паэта, пацуць жывое слова пра песняра ад яго сучаснікаў. Тут працуе музычны лектарый, працяваецца цыкл вечароў «Лаўрэаты Купалаўскіх прэмій». Для моладзі горада быў праведзены тэматычны вечар «Янка Купала пра дружбу, каханне», на якім з уступным словам выступіў паэт Анастоль Варцінскі. Вучні школ горада чыталі вершы паэта, а ў выкананні заслужаных артыстаў рэспублікі М. Шуманскага і В. Юневіча гучалі народныя песні і песні на словы Янкi Купалы.

— Асабіста я ўдзячны людзям за тое, — гаворыць мінскі рабочы Міхаіл Карповіч, — што яны стварылі такі выдатны помнік народнаму паэту, які дапамагае шырэй уявіць жыццё і творчую яго дзейнасць. Яшчэ ў школьныя гады я палюбіў творы Янкi Купалы, яго літаратурных герояў — простых, гордых, якія «хацелі людзямі звацца». Словы паэта заўсёды былі, ёсць і будуць голасам народа, голасам яго душы, яго сумлення. Восем чаму, шчыра кажучы, Янка Купала самы любімы мой паэт. І я прыходжу ў яго музей, як на спатканне з чалавекам, які ўвайшоў у маю душу назаўсёды.

У музеі народнага песня-

ра ёсць зала, дзе сабраны падарункі да купалаўскіх юбілеяў. Пераважна гэта творы не прафесійных скульптараў і мастакоў, а народных умельцаў. Тут знаходзіцца скульптура «Песняра», гадоўнага героя купалаўскай паэмы «Курган». Сівы гуляр, які не спалохаўся грознага князя і не стаў пець на ўцеху п'яным панам, а запеў песню аб цяжкім жыцці народа і за гэта быў пакараны смерцю. У вобразе гэтага героя Купала ўвасобіў лепшыя рысы беларускага народа: гордасць, непакорнасць, маральную чысціню. Аўтар скульптуры — рабочы Гродзенскай электрастанцыі Ліпень. Былая супрацоўніца Дзяржаўнай бібліятэкі імя Леніна Юлія Бабіла, падарыла музею два партрэты, выштытыя гладзю: Уладзіславы Францаўны, жонкі паэта, і самога Янкi Купалы. На двух барэльфах, аўтары якіх Сакажынскі з Брэста і Ацілоўскі з Мінска, мы бачым паэта задуманым і засяроджаным. Спецыялісты сцвярджаюць, што для партрэта Купалы Сакажынскі выкарыстаў больш як 100 парод дрэў.

Жыццё паэта, яго творчасць і сёння натхняюць нашых скульптараў і мастакоў на стварэнне новых твораў. І кожнае новае пакаленне савецкіх людзей будзе зноў і зноў звяртацца да Купалы, як сёння яно звяртаецца да творчасці Пушкіна і Лермантава, Шаўчэнкі і Міцкевіча.

М. РУТКОЎСКИ.

Хроніка культурнага ЖЫЦЦЯ

◆ Зборнік беларускіх казак на грузінскай мове выпусціла выдавецтва «Накадулі». Гэта чарговы том вялікай серыі «Казкі народаў свету», якая выдаецца ў Грузіі. Ён пазнаёміць чытачоў з вуснай творчасцю беларускага народа.

У кнігу ўвайшлі 60 бытавых і чарадзейных казак, наведзеныя з вядомых зборнікаў беларускага фальклору.

Грузінскае выданне беларускіх казак склаў прафесар Ксенія Сіхарулідзе.

◆ Аўтарскі канцэрт маладога беларускага кампазітара Дзмітрыя Смольскага адбыўся ў Беларускай дзяржаўнай філармоніі. Творчы шлях кампазітара — толькі дзесяць год, але ўжо зроблена многа.

Найбольшы поспех мела араторыя «Мая Радзіма», напісаная на вершы М. Танка, П. Панчанкі, Р. Барадуліна, іншых беларускіх паэтаў.

Поспеху канцэрта садзейнічалі спевакі Э. Міцул, В. Вуячыч, Т. Раеўская, У. Ганчарэнка, С. Раеўская, С. Выдрын, дырыжор Ю. Яфімаў, кіраўнік харавой капэлы В. Раговіч.

◆ Некалькі год пры Чэрвеньскім раённым доме піянераў працуе лялечны тэатр. Юныя артысты — частыя госці выхаванцаў дзіцячых садоў, вучняў малодшых класаў школ райцэнтра.

Асноўная работа тэатра — спектаклі на матывах казак. Днямі яго ўдзельнікі паказалі сваім гледачам настаноўкі «Церамок», «Войк-дурань», «Лісіца-вітрыца».

ТЭАТР У ВЯЛІКАЙ ПАШАНЕ

Вялікі, светлы пакой. За сталамі сядзяць людзі. Адно размаўляюць, другое ўважліва слухаюць. У драматычным калектыве Іванаўскага раённага дома культуры Брэсцкай вобласці ідзе рэпетыцыя купалаўскай «Паўлінкі». У спектаклі занята больш за 40 чалавек. Акрамя тэатральнага калектыву, у масавых сценах удзельнічаюць лепшыя выканаўцы харавога, музычнага і танцавальнага гуртоў.

Да 50-годдзя ўтварэння СССР рыхтуецца яшчэ адна прэм'ера — спектакль па п'есе класіка украінскай літаратуры І. Франка «Украдзе нае шчасце».

Гэтыя сур'ёзныя работы па сіле самадзейнаму драматычнаму калектыву, які за 10 год свайго існавання паставіў цэлы шэраг складаных спектакляў: «Барабаншчыца» Салыскага, «Мой бедны Марат» і «Чужое дзіця» Шкваркіна, «Іголка і штык» Галіева, «Калі кахаш» Гарулёва, «Першы ўрок» Губарэвіча і іншыя.

Аматары тэатральнага мастацтва настаўнікі С. Арцюшэўская, С. Лазюк, Т. Малашчыцкая, работнік міліцыі М. Сцяпануў, рабочы А. М. Кручко, дырэктар кінатэатра А. Клячковіч аддаюць любімай справе шмат часу. Але не менш атрымліваюць узаман: асалоду ад сустрэчы са светам прыгажосці, шчырую ўдзячнасць глядачоў, якія заўсёды цёпла прымаюць спектаклі самадзейных артыстаў.

Наогул, на Брэсцкай тэатры у Вялікай пашане. Зараз

у вобласці працуюць 3 народныя тэатры і 367 драматычных калектываў, якія аб'ядноўваюць 3587 чалавек. Большасць тэатральных самадзейных калектываў выступаюць на сцэне са складанымі спектаклямі. У іх рэпертуары п'есы А. Астроўскага, М. Горкага, І. Франка, Я. Купалы, А. Арбузава, А. Шура, А. Галіева, А. Макаёнка, А. Маўзона, І. Козела, К. Губарэвіча, І. Табілевіча, М. Старыцкага, Г. Запольскай, С. Кайтава.

Сельскія тэатральныя калектывы, якія знаходзяцца даволі далёка ад буйных культурных цэнтраў, паказваюць спектаклі, добра аформленыя і цікава пастаўленыя, а таксама самадзейнаму выкананню актёрамі-аматараў. Веданне жыцця, тонкую назіральнасць і глыбіню асэнсавання рэчаіснасці прыносяць на сцэну рабочыя, служачыя, калгаснікі, студэнты. Менавіта аб гэтым сведчаць спектаклі драматычных калектываў Брэсцкага педагагічнага інстытута «Хто смяецца апошнім» і «Пяноць жаваранкі» К. Крапівы, Іванаўскага раённага дома культуры — «Іголка і штык» А. Галіева, Драгічынскага раённага дома культуры — «Смела мы пойдзем у бой» С. Булахава, Прылуцкага сельскага клуба — «Над хвалямі Серабранкі» І. Козела.

Вялікую метадычную і практычную дапамогу самадзейным драматычным калектывам аказвае абласны дом народнай творчасці, пры якім працуе тэатральная секцыя.

У яе складзе рэжысёры і актёры Брэсцкага драматычнага тэатра імя Ленінскага камсамола, работнікі рэдакцыі газеты «Зара» і абласнога тэлебачання. Яны ж з'яўляюцца пазаштатнымі кансультантамі дома народнай творчасці. Метадысты і пазаштатныя кансультанты аказваюць дапамогу ў рабоце над спектаклямі, праводзяць заняткі па майстэрству актёра, рэжысуры, грыву, чытаюць лекцыі па гісторыі тэатра, прымаюць удзел у падборы рэпертуару, правядзенні аглядаў.

Раз у тры месяцы з кіраўнікамі драматычных калектываў праводзяцца пяцідзённыя семінары. Заняткі на гэтых семінарах вядуць кваліфікаваныя спецыялісты з Брэсцкага драматычнага тэатра, Акадэміі навук БССР, Рэспубліканскага дома народнай творчасці. На базе абласнога тэатра створаны кансультацыйны пункт, дзе кіраўнікі і ўдзельнікі тэатральных калектываў могуць атрымаць параду, адказы на самыя разнастайныя пытанні. Рэгулярна наладжваюцца агляды, конкурсы на лепшы спектакль, тыдні тэатра і г. д. Калектывы выязджаюць са сваімі спектаклямі ў калгасы, саўгасы, на прадпрыемствы.

Самадзейнае тэатральнае мастацтва Брэсцкай пашане развіваецца і набывае славу, яно стала неад'емнай часткай культурнага жыцця гарадоў і вёсак.

Т. ПЯТНІЦКАЯ,
старшы метадыст
Брэсцкага дома
народнай творчасці.

Выдатны падарунак атрымалі вучні Гродзенскага культасветвучылішча: па бульвары Ленінскага камсамола ўзведзены новы корпус вучэбнага будынка. У ім 70 класных пакояў, чатыры залы для заняткаў па харэаграфіі, кабінет тэхнічных сродкаў навучання, лабараторыі, Канцэртная зала са стаячнай кінастаноўкай умяшчае звыш 500 глядачоў, а спартыўная зала — адна з лепшых у Гродна. За 20 год вучылішча скончылі больш трох тысяч чалавек. Сярод яго выпускнікоў — заслужаная артыстка БССР Лілія Давідовіч, балетмайстар Сморгонскага народнага ансамбля песні і танца імя Агінскага Мікалай Песлякоў і многія іншыя. **НА ЗДЫМКУ:** у лабараторыі грыва Гродзенскага культасветвучылішча выкладчык тэатральнага аддзялення Ганна МАРУШКА займаецца са студэнтамі III курса звычайнага аддзялення загадчыцай Вавёрскім сельскім клубам Лідскага раёна Соф'яй ЯСЮКАЙЦІС і дырэктарам Сцэркаўскага сельскага дома культуры гэтага ж раёна Іосіфам АРЭХВАМ. Фота А. ПЕРАХОДА.

ПОЛЬСКІЯ ЛІТАРАТАРЫ ПРА БЕЛАРУСЬ

ВАЧЫМА СЯБРА

«Людзі і краявіды» — так называў наш зямляк, вядомы польскі празаік Збігнеў Жакевіч сваю кніжку, якая з'явілася ў выніку падарожжа па Савецкай краіне.

Збігнеў Жакевіч паездзіў па мясцінах Ф. Дастаеўскага, А. Пушкіна, Л. Талстога, І. Буніна, І. Тургенева, А. Блока і, вядома ж, па мясцінах сваёй бацькаўшчыны, дзе залётным салаўём праяццела дзяцінства польскага празаіка. Найбольш уражанне на яго зрабіла роднае Маладзечна. Гэта зразумела. Горд у параўнанні з тым, якім пакінуў яго Збігнеў Жакевіч, вырас у сем-восем разоў.

У Мінску польскі госьць сустракаўся з Я. Брылем, Ул. Калеснікам, Ул. Караткевічам, А. Мальдзісам. Найбольш цікавыя тыя старонкі, дзе З. Жакевіч гаворыць пра Я. Брыля. У Збігнева Жакевіча партрэт нашага выдатнага празаіка выйшаў своеасаблівым і арыгінальным: «Высокі, шыракаплечы, з дабрадушным тварам, з вялікім мясістым носам... Прырода шчодро надзяліла яго, і сам ён ад прыроды шчодр... О, дзіва, гэты высокі і моцна складзены мужчына з вялікімі, як молат, рукамі, мае натуру лірыка».

З. Жакевіча радуе, што Я. Брыль добра знаёмы з польскай культурай, літаратурай і мовай, што ён даўні сябра польскіх пісьменнікаў, перакладае лепшыя здабыткі польскай літаратуры на родную беларускую мову.

Кніга «Людзі і краявіды» —

цікавая старонка польска-беларускіх сувязей.

НА СТАРОНКАХ «КУЛЬТУРЫ»

Польскі грамадска-літаратурны штотыднёвік «Культура» надрукаваў нізку нарысаў вядомага пісьменніка Мельхіёра Ваньковіча «Вайна і пяро». Варта нагадаць, што М. Ваньковіч — аўтар многіх раманаў, апавесцей і рэпартажаў — нарадзіўся на Беларусі, у мясцовасці Калужыцы, і заўсёды цёпла і сардэчна ставіцца да беларускага народа, да яго звычайна і культуры. Ён таксама пільна сочыць за беларускай сучаснай літаратурай, асабліва за творами пра Айчынную вайну.

Ваньковіч, сам былы ваенны карэспандэнт, прасочвае ў сваіх нарысах спосаб адлюстравання франтавых падзей у літаратурах розных краін. Важнае месца ў савецкай літаратуры ён адводзіць творчасці Васіля Быкава. Паводле слоў Ваньковіча, у «Трэцім ракеце» Быкаў «патрапіў дасканала перадаць чытачу атмасферу і рытм жыцця ў акапах перад боем, калі чаканне і хваляванне, страх і надзея пераплятаюцца гулерам і глыбокай задумай, а сярод бяскончых гутарак знаходзіцца месца для ціхіх успамінаў сваёй маладосці. І так аж да моманту бою, які ў яго не бліскучая малаванка, а пекла...»

Аповесць «Праклятая вышыня» Ваньковіч называе «драматычным, дасканала пабудаваным творам, які ўзнімаецца да найлепшых узораў савецкай ваеннай прозы».

ДОБРАЕ СЛОВА ЗА ДОБРУЮ СПРАВУ

Прайшло больш месяца з дня адкрыцця ў Маскве выстаўкі работ беларускіх і малдаўскіх мастакоў, прысвечанай 50-годдзю ўтварэння СССР. За гэты час яе наведалі дзесяткі тысяч масквічоў і гасцей сталіцы.

У Саюзе мастакоў СССР адбылося абмеркаванне твораў, прадстаўленых на выстаўцы.

— Работы беларускіх і малдаўскіх майстроў прыцягваюць глядача праўдзівасцю мастацкага асэнсавання жыцця, — сказаў сакратар праўлення Саюза мастакоў СССР Л. Каратаеў. — Жывапісы, скульптары, графікі, мастакі-дэкаратары ў сваёй творчасці звяртаюцца да жывых нацыянальных традыцый, якія даюць своеасаблівае і самабытнае выяўленчае мастацтва. Герачыныя вобразы, поўныя суровай велічы, мужнасці і бясстрашша, хвалююць мастакоў Беларусі. Пры ўсёй сваёй нацыянальнай разнастайнасці беларускіх і малдаўскіх мастакоў аб'ядноўвае любоў да Радзімы, высокае імкненне сваім мастацтвам служыць справе пабудовы камуністычнага грамадства.

З вялікай цеплынёй гаварылі выступаўшыя аб творах мастакоў Беларусі — М. Савіцкага, М. Данцыга, В. Грамыкі, Я. Зайцава, Ул. Цвіркі, Ул. Стальмашонка, Б. Заборавы і іншых.

НА ПАЛОТНАХ — ПАРТРЭТЫ ЗЕМЛЯКОЎ

Студэнцкія гады Міхала Сеўрука прайшлі ў Вільнюсе. Там ён сустрэўся і пасябраваў з Максімам Танкам. Тады ж, у самым пачатку 30-х гадоў, зрабіў вокладку для кнігі паэта «На этапах» (цяпер гэтая кніга захавалася ледзь не ў адзіным экзэмпляры ў Маладзечанскім краязнаўчым музеі). Малады мастак зрабіў вокладку і аформіў першае выданне песень Рыгора Шырмы.

Праз колькі год М. Сеўрук пераязджае ў Нясвіж. Вабіць мастака прыгажосць Нясвіжчыны. Людзі гэтага краю — калгаснікі, рабочыя, інтэлігенцыя — тыя, з кім сустракаўся штодзённа, сталі героямі яго твораў.

Пасля Вялікай Айчыннай вайны М. Сеўрук, ужо член Саюза мастакоў БССР, узяўся за работу над палатном «Нясвіж пасля вайны».

Наступнае палатно было прысвечана рабочым-будаўнікам. Цяпер у кватэры мастака сабралася мноства карцін. Вось глядзіць на нас маладая ўжо жанчына, рукі якой стомленыя ад апушчаны на калені. Гэта партрэт калгасніцы. Побач — партрэты дэпутата гарадскога Савета Івана Кныша, удзельніцы мастацкай самадзейнасці Ганны Сарокінай, самадзейнага нясвіжскага кампазітара Паўла Касача. Пэндзлю Сеўрука належыць таксама партрэты нясвіжскага паэта Паўлюка Пранузы, былога дырэктара музычнай школы Паўла Троцкі, былых партызан Мікуліча і Федзіёва.

На рэспубліканскай юбілейнай выстаўцы, прысвечанай стагоддзю з дня нараджэння Леніна, экспанавалася карціна Сеўрука «Маладзца лёну». Работа прасякнута адчуваннем радасці калгаснай працы. Другое палатно «Новы дом» прысвечана сённяшняй калгаснай вёсцы. Абедзве карціны мелі на выстаўцы поспех.

Цяпер, калі набліжаецца 50-годдзе ўтварэння СССР, нясвіжскі мастак працуе над новымі творами. У іх будзе адлюстравана моцная дружба народаў нашай Радзімы. Задумана таксама новая серыя партрэтаў землякоў.

Г. КРЭСКИЯН.

НАРОДНАМУ АРКЕСТРУ БДУ — 25 ГОД

Цікава паслухаць аркестр народных інструментаў Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта імя Ул. І. Леніна на рэпетыцыях. Настройваюцца інструменты. У іх шматгалоссе не адразу ўловіш мелодыю, але не-не і праб'ецца яна. Потым хто-небудзь пачынае адпрацоўваць «цяжкае» месца. Яго падтрымае сусед, узнікае аркестр у аркестры. Потым усё заціхае ад аднаго ўзмаху рукі кіраўніка: «Стоп!» Палахліва разбягаюцца гукі, каб пасля адным магутным хорам запоўніць актывую залу...

Ужо 25 гадоў так вось рыхтуецца да сваіх выступленняў аркестр. Першую рэпетыцыю можа ўспомніць Мікалай Корсак, які сабраў групу прыхільнікаў народнай музыкі ў 1947 годзе. Тады ніхто не думаў аб славе. Але вельмі хутка вядомасць аркестра выйшла за межы ўніверсітэта.

Сваю дзейнасць аркестр канцэнтруе на выкананні народных твораў. Але ёсць у яго рэпертуары і класічная музыка, песні беларускіх, рускіх і замежных кампазітараў. Аркестр выдатна выконвае творы беларускіх кампазітараў — Юрыя Семіянікі, Анатоля Вагатырова, Іосіфа Жыновіча, Дзмітрыя Намінскага. Аркестранты, студэнты розных курсаў факультэтаў універсітэта, два разы на тыдзень збіраюцца на рэпетыцыю.

Народны аркестр цёпла сустракаюць у студэнцкіх аўдыторыях, у калгасах, саўгасах і на прадпрыемствах. Калектыву з поспехам гастраліраваў у многіх гарадах рэспублікі.

А. СВОРАБ.

СЕННІЦКІЯ МУЗЫКАНТЫ

У вёсцы Сenniца, Мінскага раёна, там, дзе галоўную яе виліцу перасякае невялікая рачулка, размясцілася сям'ядавая музычная школа. Два разы ў дзень ля яе стываецца айтобус з дзецьмі з навакольных вёсак. У руках у іх футаралы са скрыпкамі, флейтамі, кларнетами. Дзеці сельскіх працаўнікоў прыязджаюць у музычную школу, якую для іх пабудоваў калгас імя Гастэлы.

Пачынаюцца заняткі — і паміж імі напайваюцца гукі музыкі. У кабінетах ідуць урокі па класу баяна, акардэона, фартэпіяна, скрыпкі, цымбалаў. Малодшыя вучаюцца пачаткова «ля», «мі», а старэйшыя выконваюць больш складаныя заданні.

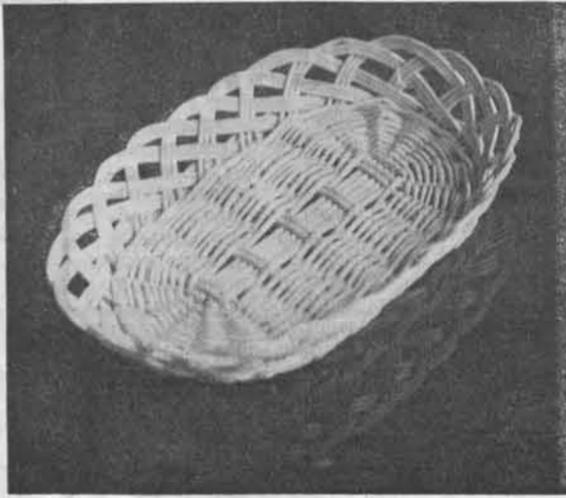
Старанна займаюцца ўсе стотрыццаць хлопчыкаў і дзяўчынак. Многія з іх, напэйна, стануць у будучым музыкантамі. Былы выхаванец школы Люба Зайцава і Зінаіда Ціханавы працуюць цяпер у ёй выкладчыкамі. А былы выпускнік Мікалай Шыманскі чытае курс лекцый паліфаніі ў Беларускай дзяржаўнай кансерваторыі і адначасова займаецца ў аспірантурна.

НА ЗДЫМКУ: юная цымбалістка Злата ЗАЙЦАВА.

М. КУТАЛЕВІЧ.

Фабрыкі мастацкіх вырабаў працуюць ва ўсіх абласцях Беларусі, і прадукцыя кожнай з

іх мае свае адметныя рысы, бо ў аснову вытворчасці пакладзены мясцовыя традыцыі народ-

нага ўмельства. Гэты вытанчаны прыгажун-лось і саламяная лялька нарадзіліся ў Магілёве.

Кошкі з лазы, які можа быць і вазай для фруктаў, і хлебніцай, сплялі майстры Случчыны.

А прыгожыя сальнічкі — работа мазырскіх ганчароў. Фота Э. ТРЫГУБОВІЧА.

РАЗМОВА ПАЛЯКА З ЛІТВІНАМ

Сярод першых кніг свецкага характару, выдадзеных у Беларусі, быў і невялікі ананімны твор, надрукаваны ў 1564 годзе ў Брэсце пад назвай «Размова паляка з літвінам пра тое, што ёсць права,вольнасць, або свабода, і пра унію кароны Польскай з княствам Літоўскім».

Твор дзеліцца на дзве размовы-гутаркі паляка з літвінам. Паміж першай і другой размовамі — верш «Да палякаў і літвінаў». Мяркуючы па ініцыялах А. В., верш належыць п'яру вядомага ў свой час прагрэсіўнага мысліцеля Андрэя Валана.

Пад імем літвіна — галоўнай дзеючай асобы «Размовы» — выступае не літовец па нацыянальнай прыналежнасці, а жыхар Вялікага княства Літоўскага, літвін у дзяржаўным разуменні тэрміну. Ананімны аўтар не ізалюе сябе і ад рускай часткі насельніцтва княства — беларусаў і украінцаў.

Выхад «Размовы паляка з літвінам» быў непасрэдна звязаны з падзеямі парэадня Люб-

лінскай уніі 1569 года. Федальныя колы Польшчы імкнуліся выкарыстаць цяжкае знешнепалітычнае становішча княства, каб пазбавіць яго самастойнасці, далучыць да Польшчы на правах правінцыі, а насельніцтва паланізаваць. Супроць уніі нічога не мелі і беларуска-літоўска-украінскія феадалы, але з умоваю, што яны, усталяваўшы адзінства знешняй і ваеннай палітыкі, не закрэпе дзяржаўнага ладу і адзінства тэрыторыі кожнага з бакоў. Такім чынам, пры агульным імкненні да уніі польскія і літоўскія колы разумелі яе па-рознаму. І распачалася зацятая і зацяжкая палеміка ў розных формах і на розных узроўнях. Часам гэтая дыскусія перакідвалася з канкрэтнай палітыкі на тэорыю дзяржавы і грамадскіх адносін. У прыватнасці, спробу тэарэтычна абгрунтаваць палітычныя намеры польскіх феадалаў у 1564 годзе зрабіў С. Ажахоўскі. У сваім творы «Квінцукс» ён даводзіў «гістарычныя правы» Польшчы на інкарпарацыю Вялікага княства Літоўскага. Ад-

казам «літоўскага» боку на тэарэтычныя выкладкі Ажахоўскага і была менавіта «Размова паляка з літвінам», якая стала, такім чынам, важным помнікам і дакументам сацыялагічнай думкі ў тагачаснай Беларусі.

Аўтар «Размовы» і польскі шляхецкі ідолаг Ажахоўскі парознаму разумелі свабоду чалавечай асобы, сутнасць дзяржавы і грамадства, і ў гэтым — галоўная супярэчнасць паміж імі.

Свабода чалавечай асобы — лозунг перадавой гуманістычнай думкі тых часоў. Аднак ім спрабавалі спекуляваць і некаторыя дзеячы рэакцыйнага напрамку, у прыватнасці С. Ажахоўскі, які шмат гаварыў пра свабоду асобы, але меў на ўвазе толькі свабоду шляхціца, а гараджан і сялян лічыў грамадзянамі, «ніжэйшымі» рангам, «слугамі дзяржавы» і толькі.

Інтэрсы польскай кансерватыўнай шляхты Ажахоўскі абараняў і ў поглядах на дзяржаву. Прынамсі, дзеля таго, каб абгрунтаваць яе анексіюныя планы ў адносінах да Вялікага княства, Ажахоўскі сцвярджаў,

быццам княства — ніжэйшая ў параўнанні з каралеўствам форма дзяржаўнасці.

Аўтар «Размовы» добра разумее экспансіянісцкую сутнасць сцвярджэнняў Ажахоўскага, а таму прыклаў усе намаганні, каб іх абвергнуць. Крытыку ён веў у асноўным з прагрэсіўных на той час пазіцый. Прагрэсіўнае было першанаперш тое, што ў сваёй палітычнай палеміцы ананімны аўтар даволі шырока абавіраўся не на рэлігійныя крыніцы, а на матэрыял гістарычны: на факты і прыклады з гісторыі антычных дзяржаў, краін Заходняй Еўропы, а таксама Польшчы і Вялікага княства Літоўскага.

Прагрэсіўная была і сацыяльная пазіцыя аўтара. У процілегласць Ажахоўскаму, які абараняў правы і свабоды толькі шляхты, аўтар «Размовы» падтрымліваў ідэю роўнасці перад законам усіх людзей, незалежна ад іх саслоўнай прыналежнасці. І выходзіў ён з прынцыпаў натуральнага права, прычым у форме, вельмі падобнай на форму, якую раней набылі аналагічныя ідэі Скарыны. «Людзі паміж сабой ад нараджэння аднолькавыя», — гаворыць аўтар «Размовы» вуснамі літвіна. «А калі чалавек, — працягвае ён далей, — чалавек без віны крыўдзіць, б'е, забівае, дык гэта супроць права натуры, падобна да таго, як бы сам сабе шкодзіў, чыніў зло, сам сябе забіў, атруціў, спліў».

Аўтар «Размовы» быў першы мысліцель Беларусі, які выступіў у абарону абсалютнай манархіі. Вядома, што К. Маркс лічыў падобныя выступленні за абсалютызм у часы сярэднявекі з'явай прагрэсіўнай, скіраванай супроць феадальнага сепаратызму і анархіі.

Са зместу «Размовы» відаць, што аўтар абараняе ідэалы сацыяльнага міру паміж класамі і саслоўямі тагачаснага грамадства. З аднаго боку, ён прапагандуе любоў і павагу простых людзей да дзяржавы і манарха, а з другога — асуджае жорсткі прыгнёт феадаламі сваіх падданых, якіх яны, са слоў літвіна, «за людзей лічыць не хочучы».

Рэзка крытыкуе аўтар «Размовы» дзяржаўны і сацыяльны лад сучаснай яму Польшчы, тую «польскую свабоду», якую расхваляваў С. Ажахоўскі. Шляхецкая распуста і скапаннасць, анархія і беззаконнасць у дзяржаве — вось, паводле аўтара, сутнасць гэтай «свабоды».

Рэалістычна глядзеў аўтар «Размовы» і на частыя ў эпоху сярэднявекі войны. Ён падзяліў іх на справядлівыя і несправядлівыя. Першыя, на яго думку, вядуцца «за радзіму, свабоду, маёмасць, жонка і дзяцей»; другія «больш да смаку панам, чым рыцарам». Аўтар адмаўляе палітыку войнаў, ён выступае з ідэяй братэрства і адзінства ўсіх народаў.

Звяртаючы увагу і адносіны аўтара да чалавечай асобы: яго ідэал — натура дзейная, працавітая, інтэлектуальна актыўная.

У «Размове паляка з літвінам» праявіліся некаторыя рысы светапогляду сацыяльных груп — папярэднікаў буржуазіі. Менавіта іх ідэалам і былі моцная ўлада і дзейная чалавечая асоба. «Размова» — каштоўны помнік сацыялагічнай і палітычнай думкі Беларусі XVI стагоддзя, яе гісторыі і культуры наогул.

Ф. СОКАЛ,
аспірант Інстытута філасофіі і права АН БССР.

У РОДНЫ КРАЙ ПРЫЙШЛА ВЯСНА

У нас лясная старана —
Ласі буяняць у гарадах,
І ад відна і да цямна
Снуюць птушыныя чароды.

Галіны выгнутыя дзічкі
Нібы застылых крыл размах.
Чароўна цінькаюць сінічкі
На зыбікх клавішах-сучках.

Фота А. ГЛІНСКАГА і
П. ЧЫРКОВА.

Вершы А. САЛУКА і
М. СМАГАРОВІЧА.

ГУМАР

Звоняць з радзільнага дома.

— Перадайце, калі ласка, галаве сям'і, што жонка падарыла яму тройню.

— Абавязкова, але не цяпер, сястра. Ён голицца.

ДОКТАР. У вас была ўначы ліхаманка?

ХВОРЫ. Была.

ДОКТАР. А зубы ляскалі?

ХВОРЫ. Не ведаю. Яны ляжалі на начным століку.

У час кінасеанса цуецца трывожны голас:

— У зале ёсць доктар?

Адзін з глядачоў імгненна ўсхопліваецца.

— Я доктар. Што здарылася?

— Дзякуй богу, цяпер я спакойна магу глядзець кіно, — сказаў той жа голас.

Муж і жонка збіраюцца ў госці.

— Цяпер, даражэнкі, ты павінен забыць пра сваю прафесію.

— Як жа я павінен сябе паводзіць?

— Перастаць мацаць пульс у кожнага, хто падае табе руку.

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.
ТЭЛЕФОНЫ: 33-07-82, 33-03-15, 33-15-15, 39-87-92.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга
друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі.
Зак. № 511.